

УЧИЛИЩНА ПОЛИТИКА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В СУ „ЕМИЛИЯН СТАНЕВ“

1. Определяне на понятията тормоз и насилие.

В България в официална употреба е дефиницията на насилието, дадена в § 1, т. 1, 2, 3, 4 и 5 на допълнителната разпоредба на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето. Две от определенията имат пряка връзка с насилието от деца върху деца, което е обект на настоящия механизъм.

Насилието между деца в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Последиците от насилието в училище са особено тежки и продължителни и силно привличат общественото внимание. Българската дума, която отговаря най-точно на явлението е „тормоз“.

Какво е насилие:

„**Насилие**“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„**Сексуално насилие**“ е използване на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на СЗО е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото“.

„**Пренебрегване**“ е неуспехът на родителят, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето да осигури развитието на детето в една от следните области:

- здраве,
- образование,
- емоционално развитие,
- изхранване,
- осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Физическо насилие е „причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание без разстройство на здравето”.

Психическо насилие „са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда”.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца, и от дете към възрастен.

Според чл. 7 ал. 1 и ал. 2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група. Тормозът, независимо как се упражнява е много сериозно, оставящо травматични следи действия, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете - извършва се от позицията на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот; Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът може да обхваща много широк спектър от поведения. Тормозът може да се състои от преки нападения (удряне, заплаха или принуда, дразнене, подигравка, наричане с обидни прякори, сексуални забележки, откраждане или повреждане на лични вещи) или да бъде по-рафиниран, непряк (например разпространяване на слухове или насърчаване на другите да отхвърлят или изключат някого от приятелската среда). Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- **Физически тормоз** - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;
- **Психичен/социален тормоз** - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словестни изрази, които имат за цел да унижат и осквернят детето на база: раса, пол, религия, сексуалност или друго, с което се подчертава различие от останалите.

Когато е в група - под формата на: изолиране, игнориране, изключване от групови

дейности, избягване, одумване и разпространение на зловми слухове; натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

- **Сексуален** – всяка форма на нежелано, словестно, несловестно или физическо поведение със сескуален харайтер, имащо за цел или водешо до накръняване на лицето, и по – специално създаване на смуцаваща, враждебна, деградираща, унизителна или обидна обстановка. Включва измислени сексуални прякори или имена, коментари за външността на някои и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н.
- **„Кибернасилие и кибертормоз“** – насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда, чрез дигитали устройства: създаване и разпространение на обидни, заплашителни подигравателни визуални материали. Снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават, а именно снимане на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки без негово съгласие. Кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи др.

Разлики между тормоз, закачки или игра между децата и учениците:

- Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра.
- Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.
- Ако детето/ученикът не се чувстват добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е тормоз.
- Ако детето/ученикът, към когото са отправени подигравките, поиска от другото дете да спре и той или тя не спират да се подиграват, тогава става въпрос за тормоз.
- Ако детето/ученикът, който дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е тормоз.
- Ако дразненето е за нещо, което детето/ученикът не може да промени (височина, носене на очила, тегло, способност да чете, атлетически способности и пр.), тогава може да е тормоз.
- Ако има и други хора наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, това е тормоз.
- Ако едното дете е по-силно или по-популярно, по-голямо на възраст или по-властно, това може да е тормоз.

Ако се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в механизма.

Физическият тормоз е формата, която възрастните най-често забелязват и затова често мерките за справяне обикновено са насочени именно към нея. Психическият и социалният тормоз по-трудно могат да бъдат установени, тъй като те не са така видими, а и децата от своя страна нямат нагласата да споделят с възрастните за своите преживявания. В много случаи социалният и психическият тормоз, като обидните думи и прякори, социалното изолиране и други се подценяват и считат за нормална част от процеса на социализация и израстване на децата.

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е деструктивен и опасен вид насилие. *Следователно усилията за справяне с насилието от деца над деца в училище трябва да бъдат насочени към всички проявления на това явление, а не само към неговите физически форми.*

Разпознаването на **физическото насилие** включва следните физически и поведенчески показатели:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;
- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- влошаване на успеха и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове, например физическо;

Разпознаването на **психическото насилие** включва следните физически и поведенчески показатели:

- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или нивото на развитие на детето;
- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- употреба на алкохол, медикаменти, само-занемаряване (постоянно обличане на едни същи дрехи или отказ да сресва косата си);
- психосоматични симптоми.

Тормозът може да бъде **реален** или **виртуален**. Бурното развитие на електронните комуникации през последните години доведе до нарастване на проявите на насилие, които се извършват чрез интернет или мобилен телефон. Тук спада разпространяването на:

- обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, социални мрежи.
- разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават;
- снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в

социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

Роли в ситуации на тормоз

В ситуациите на тормоз могат да бъдат въввлечени много деца, като ролите могат да се разделят по следния начин:

- **мъчител (агресор)** – инициатор и изпълнител, който кани другите да се присъединят, лидер, който измисля нови начини за издевателство;
- **помощник на мъчителя** – помага с цел да получи одобрението на мъчителя, присъединява се към тормоза, когато вече е започнал;
- **подкрепящ мъчителя** – винаги присъства, дори да не се намесва активно; присмива се на жертвата, окуражава мъчителя, приканва другите да се забавляват;
- **защитник на жертвата** – опитва се да каже на другите да спрат, вика за помощ,
- защитава или насърчава жертвата;
- **страничен наблюдател** – стои настрана, преструва се, че не забелязва, не взема страна и не прави нищо;
- **жертвата** – обект на тормоза.

2. Политика за превенция и интервенция на насилие и тормоз.

Институциите в системата на предучилищното и училищното образование по чл. 2, ал. 3 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) самостоятелно разработват и прилагат цялостни политики за:

- ✓ подкрепа за личностно развитие на детето и ученика;
- ✓ изграждане на позитивен организационен климат;
- ✓ утвърждаване на позитивна дисциплина;
- ✓ развитие на училищната общност.

Политиката за превенция и интервенция се основава на споделени ценности, философия, правила и традиции, за участие и взаимодействие на Директора, педагогически и непедagogически персонал, родители, деца и ученици в изграждане на сигурна среда. Като основни цели на политиката за превенция и интервенция на насилието следва да се посочат:

- Да създаде позитивна култура и климат в детската градина, училището, центъра за подкрепа за личностно развитие, специализираното обслужващо звено;
- Да повиши осведомеността на всички участници в процеса на предучилищното и училищното образование, че насилието е неприемливо поведение;
- Да разработи система за превенция, която създава условия за превантивна работа с групата/класа и включва децата в образователни дейности, семинари, работилници, които да ги запознават с различните форми на насилие и тормоз, да възпитават уважение и толерантност към различията, да развиват чувствителност към границите на другия, етика на взаимоотношенията, кое поведение е приемливо и кое - не, как да се реагира на неприемливо поведение, др.

- Да създаде система за интервенция като разработи или разясни съществуващи правила и процедури във връзка с всяка една проява на насилие и тормоз, вкл. по отношение на идентифициране и сигнализиране;
- Да създаде система за предоставяне на подкрепа за пострадалите и въвлечените в ситуациите на насилие и тормоз;
- Да развие устойчива система за изграждане на капацитет у всички участници в образователния процес под формата на обучителни дейности, механизми за сътрудничество с други, външни за детската градина, училището, центъра за подкрепа за личностно развитие, специализираното обслужващо звено служби, организации или институции, изграждане на ефективна система за дежурства и др.
- Да създава механизми за проследяване на ефективността от дейностите по превенция и интервенция.

В допълнение на системата на принципите за предучилищно училищно образование, цитирани в чл. 3, ал. 2 от ЗПУО, политиката за сигурна образователна среда следва да се базира на следните специфично принципи:

- Позитивна култура и климат, които:
- приемат различието и разнообразието и се базират на принципите на приобщаващото образование
- дават възможност за развитие; на сигурна среда, в която децата открито споделят и обсъждат теми, свързани с насилието;
- насърчават взаимоотношения на уважение сред цялата общност;
- Ефективно лидерство;
- Прилагането на цялостен институционален подход;
- Споделено разбиране за насилието и тормоза и последиците;
- Подкрепа и мотивиране на децата и служителите, в т.ч. информиране, обучение, консултиране, супервизия и изграждане на капацитет за справяне с насилието;
- Въвеждане на образователни стратегии и дейности за превенция (вкл. мерки по информиране), които:
- развиват емпатия, уважение и резилианс сред децата
- ясно адресират агресивно поведение;
- изграждат нулева толерантност към всички форми на насилие;
- Системност и регулярност при вписване, изясняване и прилагане на мерки и последващи действия в случаи на насилие и тормоз;
- Координация и последователни усилия от страна на институцията за изграждане на мрежа от взаимовръзки и взаимодействия за изграждане на по-сигурна среда;
- Партньорство с родителите;
- Непрекъсната оценка и проследяване на ефективността на цялостната политика за превенция и интервенция на насилие и тормоз.

Цялостаната политика се реализира на равнище училище, ЦПЛР, специализирано обслужващо звено, и на равнище група/клас като на всяко едно от тези равнища се осъществяват дейности по интервенция, превенция (реакция).

Превенцията на насилие и тормоза включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Тя поставя приоритет върху дейности на равнища клас, например: създаване на правила на отношения в класа, морално възстановяване на щета, тематични дискусии, регулярно провеждане в часа на класа или по друго време.

Превантивните мерки в училище започват с оценка на проблема с насилието и с определяне на елементите на училищната компетентност за справяне и недопускане на явлението.

Интервенциите са последователни действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие и тормоз.

2.1. Разработване на система от мерки за реализиране на сигурна образователна среда

- Координационен съвет - прави оценка на ситуацията и изготвя план с дейности по интервенция и превенция на ниво институция и на ниво клас/група. Координационният съвет отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с насилието и тормоза. Координационният съвет може да дава становище за насочване на ученика към допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете в риск.
- Дневник със случаи. Дневника със случаи описва следната информация: дата, група/клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя.

3. Задължения

Всеки учител, служител, специалист, педагогически, непедагогически или помощен персонал, както и всеки родител е задължен да се намеси, за да прекрати ситуацията, на която е станал свидетел, като част от мерките за превенция и интервенция на тормоз и насилие.

В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно; когато има опасност за живота на детето, неговото здраве и физическия интегритет може да се използва разумна физическа сила под формата на избутване, издърпване, задържане на място.

4. Мерки за намаляване на риска от училищния тормоз и/или друга форма на насилие между учениците в СУ „Емилиян Станев“:

4.1. На всички нива защита и отстояване на човешките права и проява на междуетническа толерантност.

4.2. Запознаване чрез съобщение в електронния дневник Школо на учители, родители и ученици с начините за подаване на сигнал, в случай на тормоз и насилие.

4.3. Извършване оценка на тормоза м. февруари в текущата учебната година.

Анкетата се провежда от класните ръководители и обобщава и анализира от педагогическите съветници.

4.4. Провеждане на обучение за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в изследваната област.

5. Работа с родители

Включването на родителите е важна част от реализиране на цялостната политика и важно условие за нейната ефективност. Съгласно училищните политики, родителите се привличат като партньори в дейностите по превенция и интервенция.

5.1. Партньорство с родители по превенция на насилието и тормоза.

Осъществява се чрез:

- тематична родителска среща в началото на учебната година
- месец на професията – покана на родители, които да се включат като представят своите професии, хобита, интереси, така че да направят видима връзка между образованието и приложението им в живота.
- родителско съдействие на родители от областта на помагащите професии/ психолози, социални работници, медиатори, лекари/, които могат да бъдат полезни и с чиято помощ могат да се реализират училищни инициативи.

5.2. Партньорство с родители в случаи на интервенция.

- създаване на подходящи условия за съвместна работа с родители при работа по случай на насилие и тормоз и учателите на педагогически специалисти от нужните звена.

5.3. Насоки за работа с родители, които не съдействат:

В случай, че родителите отказват да съдействат или по някакъв начин възпрепятстват действията на училището, учителят следва да се обърне към координационния съвет.

6. Начини за противодействие на училищния тормоз, насилие и агресия, и различните форми на насилие между учениците в СУ „Емилиян Станев”:

6.1. Създаване на координационен съвет, който да отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза и насилието.

6.1.1. Състав и отговорности на координационния съвет.

Членове на координационния съвет:

Искра Стефанова – родител, отговарящ за работата с родители

Наталия Любенова – педагогически съветник, отговарящ за ученици I – V клас

Анани Марзъков – педагогически съветник, отговарящ за ученици VI-XII клас

Милена Йорданова – главен учител, отговарящ за ученици V-XII клас

Семира Захариева – учител в начален образователен етап, отговарящ за ученици I – IV клас.

Председател на Координационния съвет към училището - Анна Павлова, зам.директор.

6.1.2. Координационният съвет планира своята дейност ежегодно, като предвижда в своя план задължително:

- Проучване на насилието и тормоза в училище и запознаване на Педагогическия съвет с резултатите.

- Час на класа за запознаване със Закона за закрила на детето и начините за подаване на сигнал в случай на тормоз и насилие.

6.1.3. Координационният съвет проследява случаите на насилие и организира работата по всеки отделен случай.

6.1.4. Координационният съвет организира междуинституционалното взаимодействие с външни за училището организации.

6.2. Планиране на дейностите за превенция на тормоз и насилие в училище на три нива – класна стая/паралелка, училище, училищна общност.

Ниво		
1. Дейности на ниво класна стая/ паралелка	Съгласно План за час на класа.	Провеждане на дискусии с класният ръководител и педагогическият съветник за да се формират у децата нагласи и социални умения, недопускащи насилие като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза.
2. Дейности на ниво училище:	Съгласно Годишен план на училището	Подобряване на системата от дежурства с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз. Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации, институции и специалисти извършващи превантивни действия и интервенция при проява на тормоз.
3. Дейности с родителско участие:	Включване в координационния съвет за преодоляване на тормоза сред децата в училище	Подкрепяне и утвърждаване на наложени и утвърдени ценности и модели на поведение в училищната среда Участие в училищни инициативи и мероприятия.

7. Процедури и алгоритъм при установен училищен тормоз между учениците според нивото на причинена вреда .

Ниво на тормоз/насилие/агресия	Отговор на училището	Отговорни лица
Ниско – при инцидентно нарушение на правилата	Прекратяване – сформиране на екип за работа по План за обща подкрепа	Учител и/или класен ръководител
Умерено - повтаряне на едни и същи нарушения на правилата	- Протокол за тормоз - възстановяване на щетата, - работа с родители - включване на ученици в допълнителни програми	Класен ръководител

<p>Сериозно – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето - жертва, така и на детето - извършител.</p>	<p>- Насочване към МКБППМН и полицията, ОЗД и Община по силата на координационния механизъм;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Протокол за тормоз - Среща с родителите - Възстановяване на щетата - Включване на учениците в допълнителни програми 	<p>Представители на Координационния съвет и на отделните институции, разглеждащи проблемната ситуация</p>
---	---	---

8. Действия при разрешаване на установен училищен тормоз/насилие между учениците в СУ „Емилиян Станев”.

На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. По-голямата част от ситуацияите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

<u>Действия при разрешаване на установен училищен тормоз</u>		
Последователност	Към кого е насочено	Препоръки
<i>Първа стъпка:</i>	Прекратяване на ситуация на тормоз насилие веднага:	<ul style="list-style-type: none"> - В случай на физически тормоз/насилие децата трябва да бъдат разделени, да се прекрати физическият контакт между тях незабавно и да се уведоми класния ръководител. - Ако е необходимо, провежда се консултиране с медицинското лице в СУ „Емилиян Станев”. - Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това следва да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

<p>Втора стъпка:</p>	<p>Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз/насилие:</p>	<p>- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. Той се прилага от класния ръководител. Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с детето. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза/насилието. Като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договореност, класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка.</p>
<p>Трета стъпка:</p>	<p>Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз/насилие:</p>	<p>Работата с деца, които са обект на тормоз, е насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Класният ръководител говори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило; - Подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се; - Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се уверите как се чувства и при необходимост отново разговаря с него. <p>-По преценка на класният ръководител детето може да бъде насочено към психолог / в и извън училище / за емоционално стабилизиране, преди да влезе отново в учебен процес.</p>
<p>Четвърта стъпка:</p>	<p>Реакции спрямо наблюдателите:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще; -Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.
<p>Пета стъпка:</p>	<p>Реакции спрямо всички включени страни</p>	<p>-По преценка на класният ръководител и според поредността и степента на тежест на действието, всяка от страните може да се насочи към консултиране с психолог / в и извън училище/ и да се съгласуват мерки за противодействие.</p>

9. Училищна система за насочване към други служби

9.1. Регистриране на ситуации на тормоз.

I. Създава се ДНЕВНИК ЗА РЕГИСТРИРАНЕ НА СЛУЧАИ НА ТОРМОЗ И НАСИЛИЕ, който се попълва и съхранява от педагогическия съветник Наталия Любенова. В него се регистрират случаите от умерено и силно ниво на тормоз/насилие.

II. Ситуацията на тормоз или друга форма на насилие се регистрира и описва от учителя, който я е наблюдавал. Подава се в писмен вид към педагогическия съветник, който я прилага към регистъра с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция.

Регистърът съдържа следните реквизити: „дата“, „кратко описание на всяка ситуация“, „участници“, „клас“, „предприети мерки“, „подпис“.

III. Класните ръководители следят вписаните в регистъра случаи и предприемат съответни мерки като взаимодействат с родителя на ученика, с учители и педагогическия съветник в училище.

IV. В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие. Координационният съвет предлага на директора да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето“ по местоживее и отдела за „Закрила на детето“, на чиято територия е училището, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

Настоящият механизъм е част от Правилник за дейността на СУ „Емилиян Станев“ и е актуализиран с решение на Педагогическия съвет от 14.09.2023 г.

Приложение 1 – Процедура за действие в случаи на тормоз или друг вид насилие.

Приложение 2 – Алгоритъм за определяне към коя училищна структура/екип да бъде насочен ученика.